

(WZÓR)

UMOWA NR ADP.2302.....2023

zawarta w dniu .....2023 r. w Kielcach pomiędzy:

Uniwersytetem Jana Kochanowskiego w Kielcach z siedzibą w Kielcach przy ul. Żeromskiego 5, 25-369 Kielce, NIP: 657-02-34-85, Regon: 000001407, zwanym w treści umowy „Zamawiającym”, reprezentowanym przez:

1. .... – .....

a

(w przypadku przedsiębiorcy wpisanego do KRS)

(nazwa firmy) ....., z siedzibą w ..... przy ulicy ....., wpisanym do rejestru przedsiębiorców prowadzonego przez Sąd Rejonowy ..... Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego pod numerem KRS: ....., wysokość kapitału zakładowego (art. 206 § 1 pkt. 4 k. s. h.), a w przypadku spółki akcyjnej także wysokość kapitału wpłaconego (art. 374 § 1 pkt. 4 k. s. h.) zwanym w dalszej treści umowy „Wykonawcą”, reprezentowanym przez:

..... – .....

(w przypadku przedsiębiorcy wpisanego do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej)

(imię i nazwisko) ....., przedsiębiorcą działającym pod firmą ..... z siedzibą w ..... przy ulicy ....., wpisanym do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej Rzeczypospolitej Polskiej, numer NIP: ....., numer REGON: ..... zwanym w dalszej treści umowy „Wykonawcą”, reprezentowanym przez:.....

w rezultacie dokonania wyboru oferty Wykonawcy w drodze postępowania o udzielenie zamówienia publicznego prowadzonego w formie zapytania ofertowego w oparciu o art.2ust.2, pkt 1)ustawy z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2022 r. poz. 1710 ze zm.) oraz § 9 Regulaminu udzielania zamówień publicznych w Uniwersytecie Jana Kochanowskiego w Kielcach o następującej treści:

§ 1.

1. Przedmiotem umowy jest: sprzedaż, dostarczenie oraz montaż kompletnego, fabrycznie nowego i gotowego do eksploatacji **pistoletu do szkliva i ceramiki**.....(nazwa, model-jeśli dotyczy) do Wydziału Sztuki UJK w Kielcach , zwanego dalej „sprzętem”, wraz z wyposażeniem zgodnym z technicznymi warunkami określonymi w opisie przedmiotu zamówienia i w ofercie Wykonawcy, które stanowią integralną część niniejszej umowy.
2. Miejsce dostarczenia: Wydział Sztuki, ul. Podklasztorna 117, 25-717 Kielce.
3. Wykonawca oświadcza, że posiada doświadczenie, kwalifikacje i uprawnienia wymagane do prawidłowego wykonywania umowy. Wykonawca oświadcza, że zapoznał się z warunkami realizacji umowy i oświadcza, że nie zachodzą okoliczności uniemożliwiające lub utrudniające prawidłowe jej wykonanie.
4. Wykonawca wykona umowę zgodnie z obowiązującymi przepisami i normami.
5. Wykonawca oświadcza, że:
  - 1) przedmiot umowy został wyprodukowany nie wcześniej niż w 2022 roku;
  - 2) jest fabrycznie nowy, nie powystawowy, kompletny, nie używany do prezentacji, wolny od wad fizycznych i prawnych oraz oryginalnie zapakowany, w sposób zabezpieczający przed przypadkowym uszkodzeniem;

- 3) do jego użytkowania, zgodnego z przeznaczeniem, nie jest konieczny zakup dodatkowych elementów, części lub akcesoriów;
  - 4) nie jest sprzętem (ani żadna jego część składowa) - rekondukcjonowanym, powystawowym lub wykorzystywanym wcześniej przez innego użytkownika;
  - 5) jest dopuszczony do obrotu i stosowania zgodnie z obowiązującymi na dzień składania oferty przepisami prawa.
6. Wykonawca zobowiązuje się do dostarczenia przedmiotu zamówienia w cenach zgodnych z ofertą. Cena w czasie obowiązywania umowy nie może ulec zmianie.
  7. Zakup jest finansowany w ramach projektu *AKCELERATOR ROZWOJU Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020, Osi priorytetowej III Szkolnictwo wyższe dla gospodarki i rozwoju, Działania 3.5 Kompleksowe programy szkół wyższych na podstawie umowy nr POWR.03.05.00-00-Z212/18 zawartej z Narodowym Centrum Badań i Rozwoju*

§ 2.

1. Wszystkie czynności objęte niniejszą umową, w tym dostarczenie, montaż oraz instruktażowe uruchomienie sprzętu, Wykonawca zrealizuje w terminie **do 6 tygodni**, licząc od dnia zawarcia umowy.
2. Wykonawca, nie później niż na 3 dni robocze przed planowanym terminem dostarczenia, o którym mowa w ust. 1, zobowiązany jest zawiadomić Zamawiającego o gotowości dostarczenia sprzętu, pisemnie lub drogą elektroniczną.
3. Zamawiający niezwłocznie, nie później niż w ciągu 3 dni roboczych od daty otrzymania od Wykonawcy zawiadomienia, o którym mowa w ust. 2, potwierdza jego przyjęcie i potwierdza gotowość Zamawiającego do odbioru, o którym mowa w ust. 1.
4. Uwzględniając postanowienia, o których mowa w ust. 1, 2 i 3, Strony ustalają konkretną datę (dzień) dostarczenia przedmiotu umowy.
5. Zmiana terminu, o którym mowa w ust. 1, może nastąpić wyłącznie w przypadku wystąpienia okoliczności niezawinionych przez Wykonawcę, których mimo dołożenia należytej staranności nie można było przewidzieć, zwłaszcza będących następstwem siły wyższej.
6. Pod pojęciem siły wyższej Strony rozumieją nadzwyczajne zdarzenie zewnętrzne, niezależne od woli Stron, którego Strona nie mogła przewidzieć oraz któremu nie mogła zapobiec, a które faktycznie bezpośrednio uniemożliwia lub zasadniczo utrudnia realizację przedmiotu umowy, w szczególności: wojnę, przewrót, zamieszki, rebelia, strajk w branżach mających zasadniczy wpływ na terminową realizację przedmiotu niniejszej umowy, decyzje odpowiednich władz mające wpływ na wykonanie niniejszej umowy.
7. Zmiana terminu realizacji umowy może nastąpić wyłącznie za zgodą Zamawiającego na pisemny wniosek Wykonawcy, zawierający uzasadnienie zmiany terminu.
8. Wykonawca dostarczy przedmiot umowy wraz z oznaczeniami producenta, który będzie zgodny z treścią oferty Wykonawcy.
9. W przypadku dostaw przedmiotu umowy za pośrednictwem firm spedycyjnych pokwitowanie odbioru towaru na dokumentach typu WZ przez Zamawiającego nastąpi po dokładnym sprawdzeniu zawartości przesyłki.

10. Koszt i ryzyko transportu przedmiotu umowy spoczywa na Wykonawcy. W przypadku, gdy Wykonawca zleca wykonanie transportu firmie zewnętrznej (np. kurierskiej, przewozowej), Wykonawca ponosi odpowiedzialność za dostarczenie przedmiotu zamówienia do miejsca wskazanego w § 1 ust. 2 oraz ponosi odpowiedzialność za działania lub zaniechania firmy zewnętrznej jak za własne działania lub zaniechania.
11. Odbioru przedmiotu umowy dokonuje przedstawiciel Zamawiającego w miejscu wykonania umowy.
12. W terminie 7 dni od dnia otrzymania dostawy, Zamawiający dokona oceny jakościowej, ilościowej i ostatecznego odbioru przedmiotu umowy. Z czynności odbioru dostawy zostanie przygotowany przez Zamawiającego protokół odbioru, który zostanie podpisany przez strony umowy, tj. osoby upoważnione do tej czynności. Protokół odbioru potwierdza, że przedmiot umowy dostarczony do Zamawiającego jest zgodny z umową.
13. Odbiór ilościowy i jakościowy Przedmiotu umowy nastąpi poprzez dokonanie oględzin przez przedstawiciela Zamawiającego oraz weryfikację danych przedstawionych w opisie przedmiotu umowy i ofercie Wykonawcy. Z czynności odbioru ilościowego i jakościowego Zamawiający sporządzi jednostronnie protokół.
14. Niepoinformowanie Wykonawcy o wyniku odbioru i niepodpisanie przez Zamawiającego protokołu odbioru w terminie 7 dni od dnia otrzymania przedmiotu umowy nie oznacza, że Zamawiający nie ma zastrzeżeń i nie upoważnia to Wykonawcy do jednostronnego podpisania protokołu odbioru bez zastrzeżeń. Wykonawcy w takim przypadku przysługuje prawo wezwania Zamawiającego do przekazania Wykonawcy protokołu odbioru w wyznaczonym terminie, nie krótszym niż 3 dni robocze. Po bezskutecznym upływie wyznaczonego przez Wykonawcę terminu przedmiot umowy uznaje się za odebrany bez zastrzeżeń. Dla zachowania terminu wystarczy nadanie/wysłanie protokołu przed jego upływem.
15. W przypadku, gdyby przedmiot umowy nie odpowiadał umowie, opisowi przedmiotu zamówienia, określone w załączniku nr 1 do umowy lub ofercie Wykonawcy, był uszkodzony lub niesprawny, Zamawiający opisze w protokole odbioru stwierdzone wady lub braki ilościowe. W takim przypadku Wykonawca w terminie 5 dni roboczych od dnia sporządzenia protokołu i powiadomienia go przez Zamawiającego zobowiązuje się uzupełnić braki, odebrać i wymienić wadliwy przedmiot umowy na wolny od wad, na swój koszt i ryzyko.
16. Wykonawca najpóźniej wraz z przekazaniem przedmiotu umowy Zamawiającemu zobowiązany jest dostarczyć:
  - 1) dokumenty potwierdzające dopuszczenie przedmiotu umowy do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub Unii Europejskiej (deklaracja zgodności CE),
  - 2) właściwe certyfikaty bezpieczeństwa w języku polskim lub z tłumaczeniem na język polski (jeśli są wymagane), dokumenty potwierdzające spełnienie norm wymaganych przez Zamawiającego.
  - 3) instrukcje obsługi w języku polskim lub z tłumaczeniem na język polski.

§ 3.

1. Wartość umowy obejmuje wszystkie koszty związane z jej realizacją, łącznie z dostarczeniem i wniesieniem do wskazanych pomieszczeń Zamawiającego.
2. Wartość umowy w okresie jej obowiązywania (stanowiąca wynagrodzenie wykonawcy) nie może przekroczyć kwoty: .....**zł brutto** wraz z obowiązującą stawką podatku VAT....%..

Wartość umowy w okresie jej obowiązywania (stanowiąca wynagrodzenie wykonawcy) wynosi ..... **zł netto** plus obowiązujący podatek VAT.....%, który zamawiający zobowiązany jest odprowadzić zgodnie z obowiązującymi przepisami o podatku od towarów i usług.

*(w przypadku gdy wybór oferty będzie prowadził do powstania u Zamawiającego obowiązku podatkowego zgodnie z przepisami o podatku od towarów i usług)

3. Wykonawca nie może żądać podwyższenia należnego mu wynagrodzenia z tytułu realizacji niniejszej umowy, chociażby w chwili jej zawarcia nie przewidział dodatkowych kosztów prac albo koszty okazały się wyższe niż przewidywane.

§ 4.

1. Za nadzór nad realizacją Umowy oraz współdziałanie przy jej wykonaniu odpowiadają ze strony:
  - 1) Zamawiającego: Pan/i ..... – tel. ...., e-mail: .....,
  - 2) Wykonawcy: Pan/i ..... – tel. ...., e-mail: .....,
2. Strony mają prawo do zmiany osób wymienionych w ust. 1 lub ich danych kontaktowych. W celu dokonania powyższej zmiany wystarczające jest pisemne zawiadomienie drugiej Strony o dokonanej zmianie, bez konieczności zmiany Umowy.
3. O ile Umowa nie stanowi inaczej, wszelkie oświadczenia i zawiadomienia dokonywane przez Strony, a wynikające z postanowień Umowy lub związane z jej zawarciem, wykonywaniem lub rozwiązaniem, powinny być dokonywane wyłącznie w formie pisemnej.

§ 5.

1. Wykonawca udziela ..... **miesięcznego okresu gwarancji** na przedmiot umowy zgodnie ze złożoną ofertą oraz ..... miesięcznego okresu rękojmi. Bieg terminu gwarancji i rękojmi rozpoczyna się z dniem podpisania protokołu odbioru bez zastrzeżeń.
2. Zgłoszenia uszkodzenia/awarii/usterki/wady pracownicy Zamawiającego będą dokonywali elektronicznie na adres poczty e-mail: ..... lub telefonicznie na numer ..... Wykonawca podaje numer zgłoszenia i czas przyjęcia zgłoszenia.
3. Wykonawca usunie uszkodzenie/awarię/usterkę/wadę niezwłocznie, lecz nie później niż w ciągu 21 dni kalendarzowych, od dnia powiadomienia o jej wystąpieniu.
4. W przypadku dokonania naprawy w innym miejscu niż miejsce używania przedmiotu umowy, koszt i ryzyko uszkodzenia lub utraty, od chwili wydania wadliwego sprzętu upoważnionemu przedstawicielowi Wykonawcy, do chwili jego odbioru przez upoważnionego przedstawiciela Zamawiającego ponosi Wykonawca.
5. Jeżeli dany podzespół lub część sprzętu był naprawiany już trzykrotnie, Wykonawca w przypadku ponownej awarii zobowiązuje się do wymiany podzespołu lub części na nowy, wolny od wad.
6. W przypadku, gdy Wykonawca nie usunie występujących usterek lub wad w terminie 21 dni od powiadomienia, Zamawiający uprawniony jest do zlecenia naprawy wybranemu przez siebie podmiotowi na koszt i ryzyko Wykonawcy (wykonanie zastępcze) i obciążenia z tego tytułu kosztami Wykonawcę.
7. Okres gwarancji przedmiotu umowy ulega przedłużeniu o czas, w którym z uwagi na wadę, usterkę lub awarię sprzętu niemożliwe było ich używanie. Okres gwarancji na naprawiony albo wymieniony

Fundusze Europejskie
Europejski Fundusz Edukacji i Rozwoju

Unia Europejska

element, albo element zastępczy jest równy okresowi gwarancji, o którym mowa w rozporządzeniu Komisji (UE) 2013/124 z dnia 27 lutego 2013 r. w sprawie wykonania art. 17 ust. 1 i

8. Koszty napraw gwarancyjnych, a w szczególności koszty części zamiennych, zużytych materiałów oraz wszelkie koszty i wydatki związane z pracą serwisantów w okresie gwarancji obciążają Wykonawcę. W przypadku naprawy gwarancyjnej poza siedzibą Zamawiającego, wszelkie koszty z tym związane (w tym transport) ponosi Wykonawca.
9. Zamawiający według własnego wyboru może korzystać z uprawnień z tytułu gwarancji lub rękojmi.

§ 6.

1. Wynagrodzenie, należne Wykonawcy za dostarczony przedmiot umowy, płatne będzie po jego dostarczeniu, na podstawie faktury wystawionej po podpisaniu bez zastrzeżeń protokołu odbioru, stanowiącego załącznik do niniejszej umowy.
2. Protokół odbioru musi być zatwierdzony przez przedstawiciela Zamawiającego i Wykonawcy.
3. Dane płatnika: Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, 25 – 369 Kielce, ul. Żeromskiego 5, NIP 657-02-34-850.
4. Zamawiający zobowiązuje dokonać zapłaty na rzecz Wykonawcy w terminie 30 dni, licząc od daty doręczenia do Zamawiającego prawidłowo wystawionej faktury VAT – przelewem na numer konta bankowego Wykonawcy wskazany na fakturze.
5. Za datę zapłaty strony przyjmują datę obciążenia rachunku bankowego Zamawiającego.
6. Wykonawca oświadcza, że jest podatnikiem VAT i posiada NIP .....

§ 7.

1. W przypadku niewykonania lub niewłaściwego wykonania umowy Wykonawca zobowiązuje się zapłacić kary umowne w wysokości:
  - 1) 50,00 zł, za każdy rozpoczęty dzień zwłoki w realizacji umowy, jednak nie więcej niż 10% wynagrodzenia brutto, określonego w § 3 ust. 2.
  - 2) 50,00 zł za każdy rozpoczęty dzień zwłoki w usunięciu wad stwierdzonych przy odbiorze, licząc od dnia wyznaczonego na usunięcie wad, jednak nie więcej niż 10% wynagrodzenia brutto, określonego w § 3 ust. 2.
  - 3) 50,00 zł, za każdy dzień zwłoki w usunięciu występujących wad w okresie gwarancji lub rękojmi, jednak nie więcej niż 10% wynagrodzenia brutto, określonego w § 3 ust. 2.
  - 4) 10% wynagrodzenia brutto określonego w § 3 ust. 2, w przypadku odstąpienia od umowy przez którąkolwiek ze Stron z przyczyn zależnych od Wykonawcy.
2. Zamawiający zastrzega sobie prawo do potrącenia kar umownych z wynagrodzenia należnego Wykonawcy.
3. Wykonawca uprawniony jest do żądania zapłaty kary umownej od Zamawiającego w przypadku:
  - 1) Przy zwłoce w odbiorze przedmiotu dostawy – 50,00 zł za każdy rozpoczęty dzień zwłoki, jednak nie więcej niż 10% wynagrodzenia brutto, określonego w § 3 ust. 2.
  - 2) 10% wynagrodzenia brutto umowy określonego w § 3 ust. 2 umowy, jeżeli dojdzie do odstąpienia od niniejszej umowy przez którąkolwiek ze Stron z przyczyn dotyczących Zamawiającego.
  - 3) Łączna wysokość kar umownych, których mogą dochodzić Strony, nie może przekroczyć 20% wynagrodzenia brutto umowy określonego w § 3 ust. 2 umowy.

5. Strony zastrzegają sobie możliwość dochodzenia odszkodowania przewyższającego wysokość zastrzeżonych kar umownych na zasadach przewidzianych przepisami kodeksu cywilnego.
6. Ciężar wykazania przesłanek umożliwiających odstąpienie od nałożenia kary umownej, ciąży na tej Stronie, na którą może być, zgodnie z postanowieniami umowy nałożona kara umowna.

§ 8.

1. Wykonawca zobowiązuje się do zachowania w tajemnicy wszelkich informacji uzyskanych w trakcie realizacji umowy z wyjątkiem informacji, których ujawnienia wymagają przepisy ustaw, ale tylko w niezbędnym do tego obowiązku zakresie.
2. Wszelkie informacje związane z ochroną osób i mienia, oraz wskazane w art. 381 ust 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2022 poz. 574 z późn. zm.), stanowią tajemnicę Zamawiającego w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 roku o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz. U. z 2022 r., poz. 1233).
3. Przekazanie, ujawnienie lub wykorzystanie informacji, o których mowa w ust. 2, w zakresie wykraczającym poza cel umowy, będzie stanowiło czyn nieuczciwej konkurencji i może wiązać się z odpowiedzialnością cywilną lub karną, określoną w art. 18 lub art. 23 ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji.
4. Ewentualna nieważność jednego lub kilku postanowień niniejszej umowy nie wpływa na ważność umowy w całości. W takim przypadku Strony zastąpią nieważne postanowienie, postanowieniem zgodnym z celem i innymi postanowieniami umowy.
5. Wykonawca oświadcza, że jest rzeczywistym właścicielem należności wynikającej z niniejszej umowy:
  - 1) w rozumieniu art.4a pkt. 29 ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz. U. z 2021r.poz.1800 z późn.zm.), lub
  - 2) w rozumieniu art. 5a pkt 33d ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2021 r. poz. 1128 z późn. zm.)
 – w zależności od tego, która ustawa znajduje zastosowanie w stosunku do Wykonawcy.
6. W razie zmiany okoliczności, o której mowa w ust.5 Wykonawca niezwłocznie poinformuje o tym Zamawiającego.
7. Na żądanie Zamawiającego, Wykonawca niezwłocznie przedstawi dodatkowe dokumenty oraz informacje, dotyczące rezydencji rzeczywistego właściciela.

§ 9.

1. Do umowy mają zastosowanie przepisy ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2021 r. poz. 2095).
2. W odniesieniu do danych osobowych przetwarzanych na potrzeby realizacji niniejszej umowy Strony zobowiązują się do przestrzegania przepisów prawa powszechnego, w tym w szczególności rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych osobowych; RODO).

Fundusze Europejskie
Wzrost Edukacja Rozwój

Unia Europejska

Przed udostępnieniem Zamawiającemu danych osobowych pracowników lub innych osób, którymi

Wykonawca będzie się posługiwał przy wykonywaniu Umowy, Wykonawca przekaze każdej z tych osób informacje wymagane przepisami dotyczącymi ochrony danych osobowych, a także poinformuje

iż klauzule informacyjne Zamawiającego są dostępne na stronie internetowej https://bip.ujk.edu.pl/odo_klauzule_informacyjne_rodz.html.

4. Wszelkie spory powstałe na tle wykonania Umowy Strony zobowiązują się rozstrzygać polubownie, a w przypadku braku możliwości polubownego rozstrzygnięcia sporów będą one rozstrzygane przez sąd powszechny właściwy dla siedziby Zamawiającego.
5. Wykonawca, bez pisemnej zgody Zamawiającego, nie może przenosić na osoby trzecie praw i obowiązków wynikających z Umowy, ani dokonać przelewu wierzytelności z niej wynikających.
6. W sprawach nie uregulowanych Umową stosuje się przepisy powszechnie obowiązujące, w szczególności przepisy Kodeksu cywilnego.
7. Załączniki stanowią integralną część Umowy.
8. Umowa została sporządzona w trzech jednobrzmiących egzemplarzach, jeden egzemplarz dla Wykonawcy, dwa egzemplarze dla Zamawiającego.

ZAMAWIAJĄCY:

WYKONAWCA:

PROTOKÓŁ ODBIORU z dnia .....

 Dostawca: .....
 .....

 Odbiorca: Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach
 ul. Żeromskiego 5, 25-369 Kielce

Miejsce odbioru: .....

Data odbioru: .....

Dostarczono:

Nazwa	Producent	Model	Ilość

Strony oświadczają, że dostarczony sprzęt jest zgodny/nie zgodny* ze specyfikacją, a dostawa została zrealizowana zgodnie/nie zgodnie* z zapisami umowy nr ADP.2302.....2023, z dnia .....

Strona odbierająca potwierdza, że wyżej wymieniony sprzęt został odebrany bez zastrzeżeń jako w pełni sprawny przez uprawnionych pracowników.*

Strona odbierająca stwierdza, że nie dokonała odbioru z przyczyn określonych w uwagach do protokołu.*

Protokół spisano w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach.

Strona przekazująca:

Strona odbierająca:

 .....
 (Czytelny podpis i pieczęć)

 .....
 (Czytelny podpis i pieczęć)

UWAGI:

 .....
 .....
 .....

 * *niepotrzebne skreślić*